

НАЦИОНАЛНИ/РЕГИОНАЛНИ ИНОВАЦИОННИ СТРАТЕГИИ ЗА ИНТЕЛИГЕНТНА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ (RIS3)

ПОЛИТИКАТА НА СБЛИЖАВАНЕ ЗА ПЕРИОДА 2014-2020 Г.

Новите правила и разпоредби, регламентиращи следващия пакет от инвестиции по линия на политиката на сближаване на ЕС за периода 2014–2020 г., бяха официално одобрени от Съвета на Европейския съюз през декември 2013 г.

Тази информационна брошура е част от поредица, в която се разглеждат най-важните елементи на новия подход.

Съдържание

Въведение

Какъв е проблемът?

Каква е целта?

Каква е правната основа?

Какви са реалните ефекти?

Какво е различното в сравнение с периода 2007-2013 г.?

Националните/регионалните стратегии за научни изследвания и иновации за интелигентна специализация (стратегии RIS3) представляват интегрирани програми за икономическа трансформация на местно равнище, които изпълняват пет важни задачи:

- » Концентрират политическата подкрепа и инвестициите върху ключови национални/регионални приоритети, предизвикателства и потребности от основано на знанията развитие.
- » Развиват силните страни, конкурентните предимства и потенциала за високи постижения на всяка държава/регион.
- » Подпомагат технологичните, а също така и основаващите се на практиката иновации и имат за цел да стимулират инвестициите в частния сектор.
- » Ангажират изцяло заинтересованите страни и насърчават иновациите и експериментирането.
- » Основават се на доказателства и включват надеждни системи за мониторинг и оценка.

Какъв е проблемът?

[↑ Начало](#)

„Европа 2020“ е стратегията за растеж на ЕС за следващото десетилетие. В променящия се свят искаме ЕС **да се превърне в интелигентна, устойчива и приобщаваща икономика**. Тези три приоритета, които се подсилват взаимно, трябва да помогнат на ЕС и държавите членки да осигурят високи нива на заетост, производителност и социално сближаване.

По-конкретно, Съюзът си е поставил пет амбициозни цели – в областта на заетостта, **иновациите**, образованието, социалното приобщаване и климата/енергията – които трябва да бъдат постигнати до 2020 г. Всяка държава членка е приела собствени национални цели във всяка от тези области. В основата на стратегията са залегнали конкретните действия на равнище ЕС и на национално равнище.

Националните и регионалните органи в Европа **ще изготвят стратегии за интелигентно специализиране чрез процес на предприемаческо откриване**, така че европейските структурни и иновационни фондове (ЕСИФ) да могат да се използват **по-ефективно и да се увеличат полезните взаимодействия** между различните политики на национално и регионално равнище и на равнище ЕС, както и публичните и частните инвестиции.

Каква е целта?

[↑ Начало](#)

Основни принципи на политиката за RIS3

Превръщане на иновациите в приоритет на всички региони

Стратегията „Европа 2020“ изисква определящите политиката лица да вземат предвид вътрешните връзки между различните аспекти на интелигентния, устойчив и приобщаващ растеж. Интегрираните стратегии за интелигентна специализация дават отговор на сложните предизвикателства в областта на развитието, като адаптират политиката към регионалните условия.

RIS3 подкрепят създаването на основани на знанието работни места и постигането на растеж не само във водещите центрове за научни изследвания и иновации (НИИ), но също така и в слабо развитите и селските райони.

RIS3 са ключов елемент от предложената реформа на политиката на сближаване на ЕС, която подпомага тематичната концентрация и засилва стратегическото планиране и ориентацията към резултати.

Концентриране върху инвестициите и създаване на полезни взаимодействия

RIS3 концентрират инвестициите и усилията за подпомагане на икономическото развитие върху съответните силни страни на всеки регион, като използват икономическите възможности и зараждащите се тенденции и предприемат действия за засилване на икономическия растеж.

RIS3 повишават добавената стойност, въздействието и видимостта на финансирането от ЕС. Те гарантират получаването на стойност срещу вложените финансови средства през период на по-ограничени бюджети и по-оскъдни публични ресурси.

RIS3 осигуряват получаването на полезни взаимодействия между европейските политики и финансирането, като допълват националните и регионалните схеми и частните инвестиции.

Подобряване на процеса на иновации

RIS3 изискват интелигентни, стратегически решения и основана на научните доказателства политика. Приоритетите се определят въз основа на процес на предприемаческо откриване, който протича от долу нагоре и е подкрепен от стратегически данни за силните страни на региона ⁽¹⁾, предизвикателствата пред него ⁽²⁾, конкурентните предимства и потенциала за високи постижения ⁽³⁾.

RIS3 следва да гарантират, че миксът на политиката, т.е. комбинацията от наличните в условията на даден регион инструменти на политиката – безвъзмездни средства, заеми и друга подкрепа – ефективно способстват за постигане на общите цели на политиката, помагат на стопанските субекти и имат положителен ефект върху частните инвестиции.

RIS3 предполагат разработването на показатели за резултатите и използването им за изпълнение, насочване и адаптиране на политиките и програмите. По този начин те насърчават непрекъснатото оценяване на политиката и извличането на заключения, споделянето на опит и добри практики между регионите.

Подобряване на управлението и по-тясно ангажиране на заинтересованите страни

RIS3 насърчават всички заинтересовани страни да се обединят под една обща визия. Те свързват малките, средните и големите фирми, насърчават многостепенното управление и помагат за създаването на творчески и социален капитал в общността.

Процесът на създаване на RIS3 трябва да бъде интерактивен, воден от регионите и основан на консенсуса. Макар и точното съчетание на участващите организации да зависи от регионалния контекст, важно е всички партньори да бъдат изцяло ангажирани в разработването, прилагането и наблюдението на стратегиите за интелигентна специализация.

---

(1) Включително индустриални структури, клъстери, университети, научноизследователски институти, наука, технологии, умения, човешки капитал, околна среда, достъп до пазари, системи за управление и връзки и контакти с други региони.

(2) Включително застаряване на населението, несъответствия на пазара на труда, отдалечени райони и екологични аспекти.

(3) Например SWOT и прогнозни анализи, анализи на тенденциите, картография на технологиите, клъстерен анализ, предприемачески знания за пазарите.

Икономически принципи

Разработване и прилагане на стратегии за икономическа трансформация

RIS3 изискват интегриран и локално ориентиран подход към планирането и изпълнението на политиката. Политиките трябва да са съобразени с местните условия и да признават съществуването на различни пътища за осъществяване на регионални иновации и развитие.

Това включва: а) обновяване на традиционните сектори чрез дейности с по-висока добавена стойност и нови пазарни ниши; б) модернизиране чрез усвояване и разпространение на нови технологии; в) технологично диверсифициране в области, свързани със съществуващите специализации; г) развитие на нови икономически дейности чрез радикални технологични промени и пробиви в областта на иновациите; и д) използване на новите форми иновации, като например откритите, водени от потребителите иновации, социалните иновации и иновациите в областта на услугите.

Реагиране на икономическите и социалните предизвикателства

Европа е изправена срещу безмилостна световна конкуренция за таланти, идеи и капитал. Същевременно фискалните ограничения налагат на правителствата да съсредоточат оскъдните ресурси в малко на брой области и мерки, които имат истински потенциал да създадат устойчиви работни места и растеж.

Повечето региони могат да получат истинско конкурентно предимство, като намерят ниши или включат нови технологии в традиционните индустрии и използват своя „интелигентен“ регионален потенциал.

Стратегиите за интелигентна специализация могат също да послужат като мощен инструмент за справяне със социалните, екологичните, климатичните и енергийните предизвикателства, като например демографските промени, ефективното използване на ресурсите, енергийната сигурност и климатичната устойчивост.

Увеличаване на видимостта на регионите за международни инвеститори

Чрез фокусирането върху факторите, които осигуряват на региона най-голям конкурентен потенциал, интелигентната специализация помага за позиционирането на региона в конкретни глобални пазари/ниши и международни вериги за създаване на стойност.

За да се привлекат частни инвестиции, както и вниманието на международните инвеститори, е важно регионът да превърне в „запазена марка“ своя опит в определена област на познанията или пазарна ниша и да предоставя стабилна интегрирана подкрепа, за да помогне за засилването на тази специализация.

Подобряване на вътрешните и външните връзки на региона

Подобряването на вътрешните връзки отдавна е характерна черта на иновационната политика (напр. тройни или четворни спираловидни мрежи, триъгълници на знанието, сътрудничество между университетите и бизнеса, клъстери и др.).

Регионите обаче трябва да гледат и навън, за да се позиционират в европейските и световните вериги за създаване на стойност, и да подобрят своите връзки и сътрудничеството си с други региони, клъстери и участници в областта на иновациите. Това е важно за международното отваряне на техните фирми, за постигането на критичен потенциал на клъстерните дейности и за получаването на поток от знания, които са свързани със съществуваща база знания на региона⁽⁴⁾.

Избягване на съвпадения и повторения в стратегиите за развитие

В миналото регионите, срещащи трудности в областта на развитието, често се опитваха да следват едни и същи или сходни приоритети като други водещи региони, дори когато разполагаха с по-малко преимущества и имаха по-малки шансове да се превърнат в световни лидери в избраните от тях области.

RIS3 насърчават регионите да приемат политики, които са реалистично съобразени с техните способности, възможности и потребности.

Международното диференциране и технологичната диверсификация са от ключово значение за (пре)позиционирането на региона в силно динамичната и променяща се световна среда и за открояването на неговата стратегия от тези на другите региони.

Натрупване на „критична маса“ ресурси

RIS3 могат да осигурят набирането на критична маса от ресурси за научни изследвания и иновации, т.е. достатъчна инерция, която да им осигури икономическа независимост или критичен потенциал, като подпомагат чрез целенасочени действия увеличаването на човешките ресурси и инфраструктурата за придобиване на знания.

Ясно е, че концентрирането върху силните страни и областите с реален потенциал дава по-добри резултати, отколкото разпределянето на по-малки по размер инвестиции върху повече несвързани области. Критичната маса/потенциал може да се натрупа вътрешно в рамките на региона или чрез вътрешно възлагане (инсорсинг) и сътрудничество с други региони.

Насърчаване на разпространението на знания и технологичната диверсификация

Най-обещаващият начин, по който регионът може да насърчи основания на знанието растеж, е да се диверсифицира чрез технологии, продукти и услуги, които са тясно свързани с преобладаващите в момента технологии и базата от умения на региона. Разпространението на знанията е най-успешно, ако се осъществява в свързани индустрии (за разлика от многото несвързани сектори).

От най-успешните съществуващи клъстери ще израснат нови индустрии, но само ако се премахнат границите между секторите. Важна е не диверсификацията сама по себе си, а по-скоро специализираната технологична диверсификация в нововъзникващи икономически дейности. Този процес започва от съществуващите знания и икономически възможности на региона, като целта е да се развият свързани дейности, които обаче носят по-висока добавена стойност.

Ето защо регионите трябва да определят като приоритет взаимното допълване на свързаните икономически дейности и да намерят по-добри начини да съчетават своите силни страни, така че да създадат нов индустриален капацитет в области с висок потенциал за растеж (напр. пресечни клъстери).

---

(4) http://www.eurada.org/index.php?option=com_content&view=article&id=184&Itemid=202&lang=en

Каква е правната основа?

[↑ Начало](#)

Правната основа е Регламент (ЕС) № 1301/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г., където е дефинирано понятието „стратегия за интелигентна специализация“.

„Стратегия за интелигентна специализация“ означава националните или регионалните стратегии за иновации, които определят приоритети с цел създаване на конкурентно предимство чрез развитие и съобразяване на собствените силни страни в областта на научните изследвания и иновациите с потребностите на бизнеса, за да се отговори последователно на новите възможности и промени на пазара, като се избегне дублирането и разпокъсването на усилията;

дадена стратегия за интелигентна специализация може да е под формата или да бъде включена в национална или регионална стратегическа рамка на политиката в областта на научните изследвания и иновациите;

Стратегиите за интелигентното специализиране се разработват чрез включване на националните или регионалните управляващи органи и заинтересованите страни, като например университети и други висши учебни заведения, промишлеността и социалните партньори, в процес на опознаване на сферата на предприемачеството.

Наличието на национална или регионална стратегия за интелигентна специализация, съгласувана с Националната програма за реформи, която да даде тласък на частните научни изследвания и разходите за иновации и е съобразена с добре работещите национални или регионални системи за научни изследвания и иновации, е предпоставка за ефективното и ефикасно постигане на конкретната цел за всички инвестиционни приоритети по тематична цел № 1: Засилване на научноизследователската дейност, технологичното развитие и иновациите.

Предварителните условия за RIS3 изискват държавите и регионите от ЕС да **са въвели стратегия за интелигентна специализация, която:**

- » се основава на SWOT или подобен анализ с оглед съсредоточаване на ресурси върху ограничен набор приоритети за научни изследвания и иновации;
- » очертава мерки за стимулиране на частните инвестиции в научни изследвания и технологично развитие (НИТР);
- » съдържа система за мониторинг и преглед;
- » предвижда държавата членка да приеме рамка за определяне на наличните бюджетни ресурси за научни изследвания и иновации; и
- » държавата членка е приела многогодишен план за определяне на бюджет и приоритети за инвестициите, свързани с приоритети на ЕС (Европейски стратегически форум за научноизследователски инфраструктури – ESFRI).

Какви са реалните ефекти?

[↑ Начало](#)

Предварителните условия за RIS3 изискват държавите членки и регионите от ЕС да определят **областите на познанието, в които се специализират** и които са най-подходящи за техния иновационен потенциал, въз основа на своите предимства и възможности.

Те трябва да преминат процес на **„откриване от предприемачите“**, т.е. ангажиране на бизнеса и ключовите заинтересовани страни в областта на иновациите. Затова интелигентната специализация не е наложена отгоре стратегия, а по-скоро предполага **съвместна работа на бизнеса, научноизследователските центрове и университетите** за установяване на най-обещаващите области на специализация на държавата членка или на региона, но също така и на слабостите, които пречат иновациите ⁽⁵⁾.

След това националните или регионалните органи трябва да изготвят **документ, който очертава предложената стратегия за тази държава или регион**, и по-специално, **планираните публични и частни инвестиции, включително от структурните фондове**, в областта на научните изследвания, технологичното развитие и иновациите.

Тази стратегия трябва не само да развива и/или определя като цел **високите научни постижения в региона**, но също така да подпомага **основаващите се на практиката („нетехнологични“) иновации** ⁽⁶⁾ и да включва усвояването и разпространението на **знания и иновации**.

Стратегията следва да съдържа процедури за самооценка и, ако е възможно, да бъде подложена на партньорска проверка. Комисията ще направи оценка на изпълнението на условията във връзка с преговорите по Споразумението за партньорство и оперативните програми.

По-конкретни насоки за регионите и държавите членки за начините на разработване и прилагане на регионални иновационни стратегии за интелигентна специализация са предоставени под формата на методическо и практическо ръководство ⁽⁷⁾.

Изготвянето на регионалните стратегии се подпомага и чрез **Платформата за интелигентно специализиране**, която започна дейността си през юни 2011 г. Платформата се управлява от екип на Съвместния изследователски център (JRC-IPTS) в Севиля, Испания, и се контролира от координационен екип с участието на експерти от няколко служби на Европейската комисия. В работата на платформата участва и огледална група от европейски експерти на високо равнище и представители на мрежи. Тя ще предлага широка гама от услуги, включително насоки, обучение и подкрепа за партньорския преглед на националните/регионалните стратегии. Държавите членки и регионите се насърчават да се регистрират в платформата на началната страница на платформата ⁽⁸⁾.

(5) http://ec.europa.eu/invest-in-research/monitoring/knowledge_en.htm (cf. D. Foray et al., Smart Specialisation – the concept, юни 2009 г.).

(6) Например социални иновации и иновации в областта на услугите, действия за преодоляване на социалните предизвикателства, нови бизнес модели и мерки по отношение на търсенето, като например обществени поръчки.

(7) http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/smart_specialisation/smart_ris3_2012.pdf

(8) <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu>

Какво е различното в сравнение с периода 2007-2013 г.? [↑ Начало](#)

Интелигентната специализация не е нещо ново. Тя по-скоро **усъвършенства и модернизира съществуващата методология за планиране на структурните фондове**, като се основава на 15-годишния опит в подпомагането на иновационните стратегии в регионите, както и на **напредничавата икономическа мисъл** на големи международни институции като Световната банка, ОИСР и МВФ. Най-развитите региони вече участват в подобни стратегически прояви, както беше подчертано от инициативата „Региони за икономическа промяна“⁽⁹⁾ или „Регионален мониторинг на иновациите“⁽¹⁰⁾.

Интелигентната специализация означава да се **идентифицират уникалните характеристики и преимущества на всяка държава и регион**, като се подчертаят **конкурентните предимства** на всеки регион, и да се обединят заинтересованите страни и ресурсите на региона около **визия за бъдещето, основаваща се на високите научни постижения**. Това също така означава укрепване на регионалните системи за иновации, оптимизиране на потоците от знания и разпространяване на ползите от иновациите в цялата регионална икономика.

Става въпрос за съвместяване на две концепции за политически действия:

- » **определяне на вертикални приоритети по отношение на области, технологии и дейности, а не общи приоритети, като например засилване на сътрудничеството между научните изследвания и индустрията или подобряване на човешкия капитал;**
- » **активизиране на динамика, конкурентно участие и предприемачески знания, които съчетават науката, технологиите и инженеринга с познаване на развитието на пазарите, нуждите на бизнеса и откриващите се възможности.**

Новото е, че Комисията предлага тези стратегии да станат **предварително условие за получаването на финансиране от ЕФРР**. Следователно държавите членки и регионите от ЕС трябва да имат **въведени стратегии за RIS3**, преди да бъдат одобрени оперативните им програми, които подпомагат тези инвестиции.

За допълнителна информация

За повече информационни брошури, свързани с аспектите на политиката на сближаване:

http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/publication/index_bg.cfm

За повече обща информация за регионалната политика:

http://ec.europa.eu/regional_policy/index_bg.cfm

(9) http://europa.eu/legislation_summaries/regional_policy/review_and_future/g24240_bg.htm

(10) <http://www.rim-europa.eu>